

1034

0994

م.ع.

www.ketab.ir

مصباح یزدی، محمدتقی، ۱۳۱۳ -

راه و راهنما شناسی / محمدتقی مصباح یزدی - قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۹۵.

ج. (انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته؛ ۷۴-۱؛ علوم قرآنی؛ ۵۷).

۱. این کتاب بخش چهارم و پنجم معارف قرآن از سلسله درس‌های آیت‌الله مصباح یزدی است.

مدرجات: ج ۴. راه‌شناسی. - ج ۵. راهنما شناسی.

۱. اسلام - بررسی و شناخت. ۲. قرآن - بررسی و شناخت. ۳. قرآن - کاتبان وحی. ۴. پیامبران در قرآن.

الف: عنوان. ب. عنوان: معارف قرآن. ج. عنوان: راه و راهنما شناسی. د. کریمی، مصطفی، تصحیح و بازنگری:

BP ۱۱ / م ۵۸ م ۳۴

معارف قرآن ۴ و ۵

مجموعه کتب آموزشی معارف قرآن

راهنمای راهنماشناسی

آیت الله محمدتقی مصباح یزدی

بازنگری و تصحیح

مصطفی کریمی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
علیه السلام

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

۱۰۷۴

شماره ردیف

علوم قرآنی - ۵۷

شماره موضوعی

۱۳۹۳-۰۴

معارف قرآن (۴-۵): راه و راهنماشناسی و پرست جدید

مؤلف: آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی

بازنگری و تصحیح: مصطفی کریمی

ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

چاپ: نگارش

نوبت و تاریخ چاپ: چهارم، پاییز ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: قم، خیابان شهدا، کوی ممتاز، پلاک ۳۸

تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۳۲۴

شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۳ فروردین و شهید منیری جاوید، ساختمان شماره ۳۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۱۲

تلفن و نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۶۶۱۲۱

شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۳۶۲۹

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۱-۸۴۹-۴

فهرست مطالب

۲۷	مقدمه مساوت پژوهش
۳۱	یادداشت محقق
۳۱	لزوم بازنگری کتاب
۳۲	کارهای انجام شده
۳۳	سخنی با استادان و دانش پژوهان
۳۵	قدردانی و سپاس
۳۷	مقدمه مؤلف

درس اول: نبی و رسول

۴۲	۱. معنای لغوی نبی و رسول
۴۳	۲. کاربردهای قرآنی نبی و رسول
۴۳	۱-۲. نبی
۴۳	۲-۲. رسول
۴۹	۳. فرق نبی و رسول
۵۱	۳-۱. تفاوت رسول با نبی در تبلیغ وحی
۵۲	۳-۲. تفاوت رسول با نبی در داشتن معجزه. کتاب و شریعت
۵۵	۳-۳. تفاوت رسول با نبی در اتمام حجت برای مردم

۵۶	۴. پیامبر در اصطلاح.....
۵۷	چکیده.....
۵۸	پرسش‌ها.....
۵۸	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۵۹	پژوهش.....

درس دوم: وحی

۶۳	۱. مفهوم لغوی وحی.....
۶۴	۲. گونه‌های کاربرد وحی در قرآن.....
۶۵	۲-۱. تقدیر الهی در نظام هستی.....
۶۵	۲-۲. هدایت عبرتی.....
۶۶	۲-۳. القای شیطانی.....
۶۶	۲-۴. اشاره.....
۶۷	۲-۵. الهام.....
۶۸	۲-۶. پیام الهی به فرشتگان.....
۶۸	۲-۷. فرستادن روح بر پیامبر.....
۷۱	۲-۸. تأیید عملی پیشوایان.....
۷۲	۲-۹. ارتباط نبوی.....
۷۲	۲-۱۰. سخن گفتن بی‌واسطه خدا با انسان.....
۷۳	یک نکته.....
۷۳	۳. مفهوم اصطلاحی وحی.....
۷۵	۴. ویژگی‌های وحی نبوی.....
۷۵	۴-۱. تکلم الهی.....
۷۶	۴-۲. دریافت حضوری.....

۷۹	..... ۴-۳. سلامت وحی از خطا
۸۱	..... چکیده
۸۲	..... پرسش‌ها
۸۲	..... منابعی برای مطالعه بیشتر
۸۳	..... پژوهش

درس سوم: امکان نبوت انسان

۸۷	..... ۱. پندار ناشایستگی بشر برای نبوت
۸۹	..... پاسخ قرآن کریم
۸۹	..... الف) انسان بودن پیامبران بنا بر سنت الهی
۹۰	..... ب) موهبت الهی بودن وحی
۹۰	..... ج) وجود پیامبران بشری پیش از حضرت محمد ﷺ
۹۱	..... ۲. تقاضای نابجا
۹۲	..... پاسخ قرآن کریم
۹۳	..... ۳. علل موضع‌گیری در مقابل نبوت انسان
۹۳	..... الف) ناآگاهی از ربوبیت خدا
۹۴	..... ب) گریز از مسئولیت
۹۴	..... ج) ظاهرگرایی
۹۴	..... د) سرمستی از دانش اندک خود
۹۵	..... ه) خوش نداشتن حق
۹۵	..... ۴. واکنش منکران نبوت
۹۷	..... چکیده
۹۷	..... پرسش‌ها
۹۸	..... منابعی برای مطالعه بیشتر

پژوهش ۹۸

درس چهارم: ضرورت نبوت

۱. کمال انسانی و ضرورت نبوت ۱۰۳

۱-۱. هدفمندی زندگی، اختیار انسان، و نیاز به شناخت راه صحیح ۱۰۴

۱-۱. نارسایی دانش بشری در شناخت راه صحیح ۱۰۵

الف) ادراکات عمومی انسان ۱۰۵

اول. ادراک حسی ۱۰۶

دوم. ادراک عقلی ۱۰۶

سوم. ادراک تجربی ۱۰۶

ب) نارسایی دانش‌های عمومی بشر ۱۰۷

اول. تجربه عملی ۱۰۷

دوم. ارزیابی علمی حس و عقل و کیفیت کار آن دو ۱۰۸

سوم. تفاوت این دو روش ۱۰۹

ج) قرآن کریم و برهان ضرورت نبوت ۱۱۰

د) ناتوانی همه انسان‌ها در ارتباط وحیانی و نیاز به پیامبر ۱۱۳

چکیده ۱۱۴

پرسش‌ها ۱۱۵

منابعی برای مطالعه بیشتر ۱۱۵

پژوهش ۱۱۶

درس پنجم: اهداف و آثار بعثت پیامبران

۱. هدایت تشریحی مردم ۱۱۹

۲. اتمام حجت ۱۲۱

۳. دعوت به توحید و عبادت خدا ۱۲۵

۱۲۶.....	۴. توجه دادن به معاد.....
۱۲۸.....	۵. اصلاح تحریف‌ها و رفع اختلافات دینی.....
۱۳۲.....	۶. تذکر دادن.....
۱۳۳.....	۷. انذار و تبشیر.....
۱۳۴.....	۸. مبارزه با ظلم و فساد.....
۱۳۵.....	۹. فراهم ساختن زمینه برپایی قسط و عدالت در جامعه.....
۱۳۶.....	۱۰. آزادی انسان‌ها از قید و بندهای ناروا.....
۱۳۸.....	۱۱. نجات از تاریکی‌ها و هدایت مردم.....
۱۴۰.....	چکیده.....
۱۴۱.....	پرسش‌ها.....
۱۴۱.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۱۴۲.....	پژوهش.....

درس ششم: راه‌های شناخت پیامبران (۱): قراین و بشارت‌ها

۱۴۶.....	۱. مجموعه قراین.....
۱۴۷.....	۲. بشارت پیامبر پیشین.....
۱۴۸.....	۲-۱. بشارت حضرت عیسی <small>علیه السلام</small> به آمدن حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small> .....
۱۴۹.....	۲-۲. اشاره تورات و انجیل به حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small> و یارانش.....
۱۵۰.....	۲-۳. شناخت دقیق اهل کتاب از حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small> .....
۱۵۱.....	۲-۴. آرزوی پیروزی اهل کتاب بر مشرکان با آمدن پیامبر اسلام <small>صلی الله علیه و آله</small> .....
۱۵۲.....	۲-۵. شهادت یکی از علمای یهود به رسالت حضرت محمد <small>صلی الله علیه و آله</small> .....
۱۵۳.....	پاسخ به دو اشکال.....
۱۵۵.....	چکیده.....
۱۵۵.....	پرسش‌ها.....

- ۱۵۶ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر
- ۱۵۶ ..... پژوهش
- ۱۵۷ ..... پیوست
- ۱۵۷ ..... بشارت به رسالت حضرت محمد ﷺ در کتاب‌های پیامبران پیشین
- ۱۵۹ ..... ۱. تورات و بشارت به نبوت حضرت محمد ﷺ
- ۱۶۰ ..... ۲. انجیل و بشارت به نبوت حضرت محمد ﷺ

درس هفتم: راه‌های شناخت پیامبران (۲): اعجاز

- ۱۷۰ ..... ۱. مفهوم شناسی معجزه
- ۱۷۰ ..... ۱-۱. مفهوم لغوی
- ۱۷۰ ..... ۱-۲. مفهوم اصطلاحی
- ۱۷۲ ..... ۱-۳. کاربرد قرآنی
- ۱۷۲ ..... الف) آیه
- ۱۷۵ ..... ب) بینه
- ۱۷۵ ..... ج) برهان
- ۱۷۶ ..... د) سلطان
- ۱۷۶ ..... ۲. ویژگی‌های معجزه
- ۱۷۶ ..... ۲-۱. نیاموختنی
- ۱۷۷ ..... ۲-۲. غلبه‌ناپذیر
- ۱۷۷ ..... ۳. فرق معجزه نبوی با دیگر امور خارق‌العاده
- ۱۷۷ ..... ۳-۱. فرق معجزه با کرامت و ارهاص
- ۱۷۸ ..... ۳-۲. فرق معجزه با کارهای خارق‌العاده متنبیان
- ۱۷۹ ..... ۳-۳. فرق معجزه با سحر و کارهای عجیب مرتاضان
- ۱۸۱ ..... چکیده

پرسش‌ها.....	۱۸۲
منابعی برای مطالعه بیشتر.....	۱۸۲
پژوهش.....	۱۸۲

درس هشتم: راه‌های شناخت پیامبران (۳): امکان، ضرورت و ارزش اعجاز

۱. امکان معجزه.....	۱۸۵
معجزه؛ همسو با سنت‌های الهی.....	۱۹۱
۲. ضرورت معجزه.....	۱۹۲
۱- ضرورت معجزه برای اثبات نبوت و اتمام حجت.....	۱۹۲
۲- ضرورت نداشتن معجزه برای برخی پیامبران.....	۱۹۳
۳. ارزش دلالتی معجزه.....	۱۹۵
۴. قلمرو دلالت معجزه.....	۱۹۸
۱- معجزه و توحید.....	۱۹۸
۲- معجزه و صدق گفتار پیامبر.....	۱۹۹
چکیده.....	۲۰۱
پرسش‌ها.....	۲۰۲
منابعی برای مطالعه بیشتر.....	۲۰۳
پژوهش.....	۲۰۳

درس نهم: راه‌های شناخت پیامبران (۴): معجزه پیامبران

۱. قرآن و معجزه پیامبران.....	۲۰۸
۱-۱. آیات حاکی از معجزات گروهی از پیامبران.....	۲۰۸
۱-۲. آیات مربوط به معجزات برخی پیامبران خاص.....	۲۱۰
۲. معجزات ابتدایی و اقتراحی.....	۲۱۴
۳. پاسخ پیامبران به درخواست معجزه.....	۲۱۵

- ۲۲۴ ..... چکیده
- ۲۲۴ ..... پرسش‌ها
- ۲۲۴ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر
- ۲۲۵ ..... پژوهش
- ۲۲۶ ..... پیوست‌ها
- ۲۲۶ ..... پیوست اول: نقش پیامبر در معجزه
- ۲۳۰ ..... پیوست دوم: قلمرو اعجاز
- ۲۳۲ ..... ۱. کرامت‌های پیامبران
- ۲۳۳ ..... ۱-۱. کرامت‌های حضرت ابراهیم علیه السلام
- ۲۳۳ ..... الف) نجات یافتن از آتش
- ۲۳۳ ..... ب) زنده کردن پرنده‌گان
- ۲۳۴ ..... ج) فرزندان شدن در کهنسالی
- ۲۳۵ ..... ۱-۲. کرامات حضرت موسی علیه السلام
- ۲۳۵ ..... الف) گذشتن غیرعادی از دریا
- ۲۳۶ ..... ب) نزول غذا از آسمان
- ۲۳۷ ..... ج) جوشش چند چشمه
- ۲۳۷ ..... د) سایه افکندن غیرعادی ابر
- ۲۳۷ ..... ه) برافراشته شدن کوه بر سر بنی‌اسرائیل
- ۲۳۸ ..... ۱-۳. کرامات حضرت داوود علیه السلام
- ۲۳۸ ..... الف) هم‌نوایی کوه و پرنده‌گان با حضرت
- ۲۳۸ ..... ب) زره‌سازی
- ۲۳۹ ..... ۱-۴. کرامات حضرت سلیمان علیه السلام
- ۲۳۹ ..... الف) فهم زبان حیوانات

- ۲۴۰..... (ب) در اختیار داشتن باد.....
- ۲۴۱..... (ج) جریان چشمه مس.....
- ۲۴۱..... (د) تسلط بر جنیان و شیاطین.....
- ۲۴۲..... ۱-۵. کرامت حضرت یونس ؑ.....
- ۲۴۳..... ۱-۶. کرامت حضرت ارمیا ؑ.....
- ۲۴۴..... ۱-۷. کرامت حضرت زکریا ؑ.....
- ۲۴۶..... ۱-۸. کرامات حضرت عیسی ؑ.....
- ۲۴۷..... ۲. کرامات غیر پیامبران.....
- ۲۴۷..... ۲-۱. کرامت های حضرت مریم ؑ.....
- ۲۴۷..... الف) بهره مندی از غذای آسمانی.....
- ۲۴۸..... ب و ج) برخورداری از الهام و فرزنددار شدن غیرطبیعی.....
- ۲۴۹..... ۲-۲. کرامت مادر مومنین ؑ.....
- ۲۵۰..... ۲-۳. کرامت طالوت.....
- ۲۵۱..... ۲-۴. کرامت اصحاب کهف.....
- ۲۵۱..... یک نکته عقلی.....

درس دهم: معجزات و کرامات پیامبر اسلام ﷺ

- ۲۵۶..... ۱. معجزات حضرت محمد ﷺ.....
- ۲۵۶..... ۱-۱. قرآن کریم.....
- ۲۵۹..... ۱-۲. شق القمر.....
- ۲۶۳..... ۲. کرامات پیامبر اسلام ﷺ.....
- ۲۶۳..... ۲-۱. معراج.....
- ۲۶۹..... ۲-۲. تصرف در ادراک مردم.....
- ۲۷۲..... ۲-۳. انداختن وحشت در دل کافران.....

۲۷۳ ..... ۲-۴. ایجاد آرامش در دل پیامبر ﷺ و مؤمنان

۲۷۴ ..... ۲-۵. ارسال سپاهیان غیبی و باد برای یاری پیامبر و مسلمانان

۲۸۰ ..... چکیده

۲۸۰ ..... پرسش‌ها

۲۸۱ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر

۲۸۱ ..... پژوهش

درس یازدهم: عصمت فرشته وحی و پیامبران

۲۸۷ ..... ۱. عصمت فرشته وحی

۲۹۰ ..... ۲. عصمت پیامبران

۲۹۰ ..... ۲-۱. عصمت پیامبران در گرفتن، حفظ و ابلاغ وحی

۲۹۶ ..... ۲-۲. عصمت پیامبران در مقام عمل

۲۹۶ ..... نبود دلیل عقلی بر عصمت پیامبران در مقام عمل

۲۹۸ ..... ادله نقلی عصمت پیامبران در مقام عمل

۳۰۲ ..... ۲-۳. عصمت پیامبران و مسئله اختیار

۳۰۳ ..... ۲-۴. عصمت: موهبتی الهی در سایه شایستگی اختیاری

۳۰۶ ..... چکیده

۳۰۷ ..... پرسش‌ها

۳۰۷ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر

۳۰۷ ..... پژوهش

درس دوازدهم: عصمت پیامبران (۲): پاسخ به شبهات

۳۱۲ ..... دسته اول: آیات مربوط به تمام پیامبران

۳۱۲ ..... آیه اول

۳۱۳ ..... آیه دوم

۳۱۸.....	دسته دوم: آیات مربوط به برخی پیامبران خاص
۳۱۸.....	عصمت حضرت آدم <small>علیه السلام</small>
۳۲۱.....	عصمت حضرت ابراهیم و یوسف <small>علیهم السلام</small>
۳۲۴.....	عصمت حضرت یونس <small>علیه السلام</small>
۳۲۵.....	عصمت حضرت موسی <small>علیه السلام</small>
۳۲۷.....	عصمت حضرت داوود <small>علیه السلام</small>
۳۲۹.....	عصمت حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small>
۳۳۰.....	چکیده
۳۳۱.....	پرسش‌ها
۳۳۲.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۳۳۲.....	پژوهش
	درس سیزدهم: عصمت پیامبران (۳) پاسخ به شبهات قرآنی درباره عصمت پیامبر اسلام <small>صلی الله علیه و آله</small>
۳۳۵.....	آیه اول
۳۳۶.....	پاسخ عام
۳۳۹.....	پاسخ ویژه این آیه
۳۴۰.....	آیه دوم
۳۴۳.....	آیه سوم
۳۴۷.....	آیه چهارم
۳۵۳.....	چکیده
۳۵۴.....	پرسش‌ها
۳۵۴.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۳۵۵.....	پژوهش
	درس چهاردهم: وحدت دین الهی و لزوم ایمان به همه پیامبران
۳۵۹.....	۱. وحدت دین الهی

۲. اسلام؛ مقتضای فطرت الهی ۳۶۲
۳. لزوم ایمان به همه پیامبران ۳۶۲
- دسته اول: آیات میثاق انبیا ۳۶۳
- دسته دوم: آیات هم‌بستگی شرایع ۳۶۴
- دسته سوم: آیات نکوهش تفرقه در دین ۳۶۵
- دسته چهارم: آیات ترغیب‌کننده مردم به ایمان به همه انبیا ۳۶۶
- الف) دستور ایمان به همه پیامبران و کتاب‌های آسمانی ۳۶۶
- ب) فرمان اعلام ایمان به همه انبیا و کتاب‌های آسمانی ۳۶۷
- ج) خبر دادن از ایمان پیامبر و مؤمنان به همه انبیای الهی و کتاب‌های آسمانی ۳۶۸
- د) ستایش ایمان آورندگان به همه انبیا و کتاب‌های آسمانی ۳۶۸
- ه) توصیف راه خدا با وصف «بها راه مستقیم» ۳۶۹
- چکیده ۳۷۱
- پرسش‌ها ۳۷۲
- منابعی برای مطالعه بیشتر ۳۷۲
- پژوهش ۳۷۲

درس پانزدهم: شرایع الهی؛ اشتراک‌ها، اختلاف‌ها

۱. اشتراک‌های شرایع ۳۷۶
- ۱-۱. اصول اعتقادی و مبانی اخلاقی ۳۷۶
- الف) توحید ۳۷۶
- ب) نبوت ۳۷۷
- ج) معاد ۳۷۸
- د) زمینه‌سازی برای عدالت اجتماعی ۳۷۹
- ۱-۲. فروع دین ۳۷۹
- الف) نماز ۳۷۹

۳۸۱	..... (ب) زکات
۳۸۲	..... (ج) روزه
۳۸۲	..... (د) حج
۳۸۳	..... (ه) قصاص
۳۸۴	..... (و) حرمت ربا
۳۸۴	..... ۱. افتراق‌های شرایع
۳۸۵	..... ۱-۲. اختلاف‌های داتی شرایع
۳۸۵	..... (الف) تفاوت‌های ناشی از اختلاف در حوزه احکام دو آیین
۳۸۵	..... (ب) تفاوت‌های ناشی از نسخ
۳۸۶	..... (ج) تفاوت‌های ناشی از اختصاص برخی احکام به بعضی اقوام
۳۸۷	..... یک اشکال و پاسخ آن
۳۸۹	..... ۲-۲. اختلاف‌های عارضی شرایع
۳۹۰	..... (الف) سرکشی عالمان
۳۹۰	..... (ب) سودجویی و قساوت قلب
۳۹۳	..... چکیده
۳۹۴	..... پرسش‌ها
۳۹۴	..... منابعی برای مطالعه بیشتر
۳۹۴	..... پژوهش
درس شانزدهم: فراوانی پیامبران و تفاوت مراتب آنان	
۳۹۷	..... ۱. فراوانی شمار پیامبران
۳۹۸	..... ۱-۱. بحثی درباره کلمه «امت»
۴۰۰	..... ۱-۲. فترت در نبوت
۴۰۲	..... ۲. شمار پیامبران

- ۴۰۳ ..... تفاوت مراتب پیامبران در فضیلت.
- ۴۰۳ ..... پیامبران اولوالعزم.
- ۴۰۴ ..... ۴-۱. ویژگی پیامبران اولوالعزم.
- ۴۰۵ ..... ۴-۲. حوزه رسالت پیامبران اولوالعزم.
- ۴۰۶ ..... ۵. معنای جهانی بودن رسالت.
- ۴۱۱ ..... چکیده.
- ۴۱۲ ..... پرسش‌ها.
- ۴۱۲ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر.
- ۴۱۲ ..... پژوهش.
- درس هفدهم: اوصاف عمومی پیامبران**
- ۴۱۵ ..... ۱. بشر بودن.
- ۴۱۶ ..... ۲. مرد بودن.
- ۴۱۸ ..... ۳. هم‌زبانی با قوم خویش.
- ۴۱۹ ..... ۴. اخلاص و پرهیز از درخواست پاداش.
- ۴۲۲ ..... ۵. مخلص (معصوم) بودن.
- ۴۲۲ ..... ۶. صدیق بودن.
- ۴۲۳ ..... ۷. امانت‌داری.
- ۴۲۴ ..... ۸. نترسیدن از غیر خدا.
- ۴۲۵ ..... ۹. شایستگی.
- ۴۲۷ ..... چکیده.
- ۴۲۸ ..... پرسش‌ها.
- ۴۲۸ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر.
- ۴۲۸ ..... پژوهش.

درس هجدهم: وظایف و مقامات پیامبران

۴۳۱.....	۱. ابلاغ و تبیین پیام الهی.....
۴۳۴.....	۲. تعلیم مردم.....
۴۳۶.....	۳. بیان حلال و حرام الهی.....
۴۳۷.....	۴. بنف دادن.....
۴۳۹.....	۵. تزکیه.....
۴۴۱.....	۶. امامت.....
۴۴۲.....	۷. قضاوت.....
۴۴۵.....	۸. برپا ساختن حکومت الهی.....
۴۴۸.....	همچنین درباره حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> می‌فرماید:.....
۴۵۰.....	چکیده.....
۴۵۰.....	پرسش‌ها.....
۴۵۱.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۴۵۱.....	پژوهش.....

درس نوزدهم: رفتار مردم با پیامبران

۴۵۶.....	۱. تکذیب پیامبران؛ واکنش مردم در برابر دعوت ایشان.....
۴۵۸.....	۲. اوصاف سردمداران مبارزه با پیامبران.....
۴۵۹.....	۲-۱. مترف (خوش‌گذران).....
۴۶۰.....	۲-۲. ملأ (اشراف).....
۴۶۰.....	۲-۳. گردنکش.....
۴۶۲.....	۳. انگیزه‌های روانی مخالفت با پیامبران.....
۴۶۲.....	۳-۱. تکبر و غرور.....
۴۶۵.....	۳-۲. برتری‌جویی.....

۴۶۶	..... ۳-۳. ظلم
۴۶۶	..... ۳-۴. هوای نفس
۴۶۷	..... ۳-۵. آلودگی به گناه
۴۶۸	..... ۳-۶. احساس بی‌نیازی
۴۷۰	..... چگونه
۴۷۰	..... پرسش‌ها
۴۷۰	..... منابعی برای مطالعه بیشتر
۴۷۱	..... پژوهش
درس بیستم: شیوه‌های مخالفت با پیامبران	
۴۷۵	..... ۱. ابراز تعجب
۴۷۷	..... ۲. ابراز شک و تردید
۴۷۸	..... ۳. استهزا و تمسخر
۴۷۹	..... ۴. تهمت
۴۷۹	..... ۱ و ۲-۴. افسونگری و دیوانگی
۴۸۱	..... ۳-۴. افسون‌شدگی
۴۸۲	..... ۴-۴. شاعری و یاوه‌گویی
۴۸۲	..... ۴-۵. کهانت
۴۸۳	..... ۴-۶. گمراه بودن
۴۸۳	..... ۴-۷. دروغ‌گویی
۴۸۳	..... ۴-۸. آموختن از دیگران
۴۸۴	..... ۵. بهانه‌جویی
۴۸۴	..... ۵-۱. تعارض دعوت پیامبران با روش نیاکان
۴۸۵	..... ۵-۲. بشر بودن پیامبران

۴۸۵.....	۵-۳. درخواست ارتباط بی‌واسطه خدا با آنان.....
۴۸۶.....	۵-۴. درخواست ملاقات با خدا.....
۴۸۷.....	۵-۵. نازل نشدن فرشتگان بر مردم.....
۴۸۷.....	۵-۶. درخواست معجزات تسلیم‌کننده.....
۴۸۸.....	۵-۷. تقاضای قرآنی دیگر.....
۴۸۹.....	۵-۸. تقاضای نزول دفعی قرآن.....
۴۸۹.....	۵-۹. سرشناس بودن پیامبر ﷺ.....
۴۸۹.....	۵-۱۰. درخواست کارهای نشدنی.....
۴۹۰.....	۵-۱۱. تقاضای قربانی.....
۴۹۱.....	۵-۱۲. تقاضای کتاب آسمانی ویژه.....
۴۹۱.....	۶. تهدید.....
۴۹۲.....	۷. کشتن.....
۴۹۴.....	چکیده.....
۴۹۵.....	پرسش‌ها.....
۴۹۵.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۴۹۵.....	پژوهش.....

درس بیست‌ویکم: سنت‌های الهی در رفتار با اقوام پیامبران (۱)

۵۰۱.....	۱. سنت هدایت الهی.....
۵۰۲.....	۲. سنت آزمایش.....
۵۰۴.....	۳. سنت فزونی و کاستی نعمت در پی شکر یا ناسپاسی.....
۵۰۶.....	۴. سنت امداد.....
۵۰۷.....	۵. سنت ستیزه‌جویی با پیامبران.....
۵۱۱.....	۶. سنت املاء و استدراج.....

- ۵۱۵ ..... هماهنگی سنت املاء و استدرج با موازین اخلاقی
- ۵۱۷ ..... چکیده
- ۵۱۸ ..... پرسش‌ها
- ۵۱۸ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر
- ۵۱۸ ..... پژوهش

درس بیست و دوم: سنت‌های الهی در رفتار با اقوام پیامبران (۲)

- ۵۲۱ ..... ۷. سنت گمراه کردن بزهکاران و ستم‌پیشگان
- ۵۲۲ ..... ۸. سنت عذاب
- ۵۲۳ ..... ۸-۱. مشروط و محدود بودن سنت عذاب
- ۵۲۴ ..... الف) اثرپذیری سنت عذاب از سنت‌های دیگر
- ۵۲۵ ..... ب) محدودیت سنت عذاب
- ۵۲۸ ..... ۸-۲. اختصاص عذاب استیصال به کافران
- ۵۲۹ ..... ۹. سنت هدایت مؤمنان و صالحان
- ۵۳۱ ..... ۱۰. سنت پیروزی نهایی پیامبران
- ۵۳۲ ..... ۱۱. سنت حاکمیت مستضعفان باایمان
- ۵۳۶ ..... چکیده
- ۵۳۶ ..... پرسش‌ها
- ۵۳۷ ..... منابعی برای مطالعه بیشتر
- ۵۳۷ ..... پژوهش
- ۵۳۸ ..... پیوست: آیات مربوط به سنت عذاب مخالفان پیامبران
- ۵۳۸ ..... دسته اول
- ۵۳۹ ..... دسته دوم
- ۵۳۹ ..... دسته سوم

۵۳۹	الف) قوم نوح <small>علیهم السلام</small> .....
۵۴۰	ب) قوم عاد (قوم هود <small>علیهم السلام</small>).....
۵۴۰	ج) قوم ثمود (قوم صالح <small>علیهم السلام</small>).....
۵۴۰	د) قوم لوط <small>علیهم السلام</small> .....
۵۴۱	هـ) قوم ابراهیم <small>علیهم السلام</small> .....
۵۴۱	و) قوم شعیب <small>علیهم السلام</small> .....
۵۴۱	ز) قوم فرعون.....
۵۴۲	ح) قوم کافر به عیسی <small>علیه السلام</small> .....
۵۴۳	دسته چهارم.....
۵۴۳	الف) اصحاب شبت.....
۵۴۳	ب) قوم سبأ.....
۵۴۴	ج) اصحاب رس.....
۵۴۴	د) اصحاب فیل.....
۵۴۴	دسته پنجم.....

درس بیست و سوم: اسلام دین جهانی

۵۴۷	۱. ادله جهانی بودن رسالت پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> .....
۵۵۰	۲. بررسی ادله مخالفان.....
۵۵۱	پاسخ.....
۵۵۳	۳. موضع جنیان در برابر دعوت اسلام.....
۵۵۴	۴. بی‌اعتباری ادیان دیگر پس از ظهور اسلام.....
۵۵۵	آیه نخست.....
۵۵۷	آیه دوم.....
۵۵۷	آیه سوم.....

۵۶۰	چکیده
۵۶۱	پرسش‌ها
۵۶۱	منابعی برای مطالعه بیشتر
۵۶۱	بزهش

درس بیست و چهارم: خاتمیت

۵۶۵	۱. دلایل خاتمیت
۵۷۰	۲. بررسی شبهات خاتمیت
۵۷۰	شبهه نخست
۵۷۰	پاسخ
۵۷۱	شبهه دوم
۵۷۱	پاسخ
۵۷۱	شبهه سوم
۵۷۲	پاسخ
۵۷۳	شبهه چهارم
۵۷۳	پاسخ
۵۷۴	۳. حکمت‌های ختم نبوت
۵۷۴	۳-۱. سلامت قرآن از تحریف و بقای آن
۵۷۵	۳-۲. کمال اسلام
۵۷۶	۳-۳. تداوم ارتباط با خدا و تبیین شریعت
۵۷۷	۳-۴. جاودانگی اسلام
۵۷۷	۳-۵. جهانی بودن اسلام
۵۷۹	چکیده
۵۸۰	پرسش‌ها

منابعی برای مطالعه بیشتر ۵۸۰

پژوهش ۵۸۱

درس بیست و پنجم: امامت و ضرورت آن

مفهوم‌شناسی امامت ۵۸۶

۱-۱. مفهوم لغوی ۵۸۶

۱-۲. کاربرد امام در قرآن ۵۸۷

۱-۳. امامت در اصطلاح کلام و در فرهنگ شیعی ۵۹۱

۲. ضرورت امامت ۵۹۱

۲-۱. ضرورت امامت از نظر عقلی ۵۹۱

۲-۲. ضرورت امامت از دیدگاه قرآن ۵۹۴

الف) آیه تبلیغ ۵۹۴

ب) آیه اکمال ۵۹۶

چکیده ۶۰۱

پرسش‌ها ۶۰۲

منابعی برای مطالعه بیشتر ۶۰۳

پژوهش ۶۰۳

درس بیست و ششم: ویژگی‌های امام

۱. نصب از سوی خدا ۶۰۷

۲. علم خدادادی ۶۱۰

۲-۱. آیه علم‌الکتاب ۶۱۱

۲-۲. آیه شهادت ۶۱۴

۳. عصمت ۶۱۶

۳-۱. آیه تطهیر ۶۱۶

۶۲۰ ..... ۳-۲. آیه عهد

۶۲۲ ..... چکیده

۶۲۲ ..... پرسش‌ها

۶۲۳ ..... منابع برای مطالعه بیشتر

۶۲۳ ..... پژوهش

۶۲۵ ..... منابع

۶۳۹ ..... نمایه‌ها

www.ketab.ir

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت عیلت‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن بساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین‌رفتنی و نگویند. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق علیهم‌السلام، برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سوره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دشواری‌تر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌کوشند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی بازیابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرزوبوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان رد پای ابتکارات و به‌ویژه خلافت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش در پیش است. از این‌روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازمان‌دهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمی است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در برپا کردن تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت ایت‌الله خامنه‌ای (مد ظله) از آغاز تأسیس براساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم‌شده از سوی حضرت ایت‌الله محمدتقی مصباح یزدی «دامت برکاته» به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش‌روی، پژوهشی است در قلمرو مسائل نبوت‌شناسی که با تلاش پژوهشگر

ارجمند، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای مصطفی کریمی تحقیق، بازنگاری و به صورت درسی تنظیم شده است. هدف اصلی کتاب ارائه دیدگاه قرآن کریم درباره مسائل مربوط به وحی، امکان، ضرورت و راه‌های اثبات نبوت، اوصاف، وظایف و رسالت پیامبران، و خاتمیت و امامت است.

معاونت پژوهش از محقق محترم و نیز حجت‌الاسلام والمسلمین استاد محمود رجبی، که با نظارت و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزار می‌کنم و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام